

[Bertel Dahlgaard.]

begivenhederne i begyndelsen af 1940 på nært hold, føler jeg trang til at sige, at den beretning, det ærede medlem hr. Alsing Andersen har givet i dag af de rent faktiske forhold og af de overvejelser og synspunkter, der lå bag regeringens handlinger dengang, efter mit skøn, således som jeg oplevede disse begivenheder i hine alvorlige dage, er en rigtig og redelig skildring.

Men jeg har bedt om ordet i anledning af, at det ærede medlem hr. Bøgholm i en udtalelse her henviste til tilbud om militære aftaler, der i 30erne skulle være givet den danske regering af den svenske udenrigsminister. Denne udtalelse er en udløber af en mytedannelse, der har søgt at arbejde sig frem, om et muligt nordisk forsvarsforbund eller en intim nordisk forsvarssamvirken forud for den anden verdenskrig. Denne myte har intet med den historiske sandhed at gøre, og jeg vil derfor gerne bringe nogle kendsgerninger fra den tid i erindring.

Da statsminister Stauning vendte hjem fra Sverige efter at have holdt den kendte tale i Lund den 8. marts 1937, meddelte statsministeren den 13. marts i et ministermøde, at samtaler med svenske ministre viste, at de ikke anså et nordisk forsvarsforbund for muligt. Det vil nu måske erindres, at det gjorde et betydeligt indtryk herhjemme, da den svenske udenrigsminister, Sandler, derefter et år senere i en radiotale den 4. april 1938 antydede en vis militær samvirken, idet han sagde, at han ikke her tænkte på et forsvarsforbund med ubegrænset forpligtelse for alle tænkelige eventualiteter, men at det drejede sig om et også til militære foranstaltninger udvidet neutralitetsberedskab. Og Sandler sluttede med dette spørgsmål:

„Gives der begrænsede områder og spørgsmål, for hvilke det gælder, at en vis koordination af alle, henholdsvis flere nordiske landes forsvarskraft kan give vore lande chancer for at undgå krig forøget styrke? Jeg kan i dag blot svare: Det er værd at prøve.“

Den følgende dag afholdtes nordisk udenrigsministermøde i Oslo. I en radiotale herfra svarede dr. Munch på Sandler's udtalelse den foregående dag, idet dr. Munch siger,

„at Danmark med største interesse og velvilje vil deltage i drøftelse af muligheden for en koordination også på begrænset militært område, der måtte foreligge, for at undgå, at de nordiske lande drages ind i krigerske begivenheder.“

Dr. Munch berettede derefter i et ministermøde, at Sandler overfor ham havde givet udtryk for, at han ikke med sin radiotale havde tænkt på noget bestemt udover spørgsmålene om mørklægning og ensartede våbentyper, og dr. Munch meddelte endvidere, at Norges udenrigsminister, Halfdan Koht, havde udtalt til ham, at Norge ikke kunne tænke sig noget, der havde karakteren af en militæralliance.

Derfor kan man med sikkerhed fastslå, at rent bortset fra hvilken vurdering mennesker måtte lægge til grund overfor spørgsmålet nordisk militær samvirken forud for den anden verdenskrig, er den historiske sandhed, at intet af de skandinaviske lande var rede til en sådan samvirken af betydende karakter.

Ladefoged: Det er i grunden med den dybeste ulyst, kan jeg sige, jeg tager ordet i dag, men da jeg har i sinde at tage en lidt afvigende stilling fra flertallet i mit parti, synes jeg, jeg må begrunde det.

Sagen er nemlig den, at jeg har følt det som en pligt at sætte mig ind i de ting, der er foregået, men i virkeligheden ikke har været i stand dertil. Jeg var ganske vist medlem af de parlamentariske kommissioner i 3 år, fra 1947 til 1950, men det var, efter at de forhør, som skulle foretages, var overstået, og det var meget svært for os, der på det tidspunkt blev medlemmer, at sætte os så godt ind i det bjerg af papirer, der var — det er jo nævnt tidligere, at der var et helt bjerg af papirer — med de mange tusinde sider, at vi helt nøjagtigt kunne placere tingene på den rette måde.

En grund til, at jeg i dag sammen med et enkelt andet medlem af mit parti vil undlade at stemme, er den, at jeg havde fundet det rigtigere, om de mænd, der dog vidste, at de ville komme til at stå til ansvar overfor samfundet på en eller anden måde, selv havde begæret rigsretsanklage rejst. Det er muligt, at tinget ikke ville være gået med hertil, men alene det, at